

YANGI TAHRIRDAGI KONSTITUTSIYA: ERKINLIK, TENGLIK VA ODIL JAMIYAT POYDEVORI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI
FIZIKA-MATEMATIKA FAKULTETI

Matematika kafedrası

Meliqo'ziyev Abrorjon Akram o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

katta o'qituvchi

Annotatsiya: Bugungi kunda O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida konstitutsiyaviy islohotlarning chuqurlashuvi, zamonaviy demokratik qadriyatlarning mustahkamlanishi va fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi qaror topmoqda. Eng avvalo, jamiyat hayotida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning muvaffaqiyati, xalq farovonligi va baxt-saodati konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarning to'liq kafolatlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Har bir davlatning taraqqiyot darajasi, uning konstitutsiyasi qay darajada zamonga mos, inson huquq va erkinliklarini to'liq ifoda etishi, jamiyatning barcha qatlamlarini qamrab olishi va eng muhimi, barchaga teng ravishda amal qilishi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi bugungi taraqqiyot va demokratiyaning muhim huquqiy asosini yaratmoqda.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, erkinlik, tenglik, odil jamiyat, huquq, demokratiya, fuqarolik jamiyati, inson qadri, adolat, taraqqiyot

Konstitutsiya – bu davlat va jamiyat hayotini tartibga soluvchi asosiy siyosiy-huquqiy hujjat bo'lib, unda xalq irodasi, umuminsoniy qiymatlar va kelajakka oid maqsadlar mujassam topgan. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya xalqimizning orzu-umidlarini, mukammal hayot sari intilishlarini o'zida aks ettirgan bo'lishi bilan muhim ahamiyat kasb etmoqda. Qonunchilikda asosiy prinsiplardan biri bo'lgan inson huquqlarining ustuvorligi, bugun O'zbekiston jamiyatida hayotga izchil tatbiq etilmoqda. Eng asosiysi, yangi tahrirdagi Konstitutsiyada fuqarolarning erkinligi,

huquqlari va manfaatlari aniq belgilangan, ularning davlat va jamiyat oldidagi o'rnini va ahamiyati yuksak baholangan. Konstitutsiya demokratik jamiyatning mustahkam poydevori hisoblanadi. Erkinlik va tenglik prinsiplari davlat boshqaruvi va huquqiy tizimning asosiy me'zoni sifatida e'tirof etilgan. Har bir fuqaro, millatidan, e'tiqodidan, ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, teng huquq va erkinliklarga ega ekani kafolatlanadi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya shuni ko'rsatadiki, davlat birlamchi e'tiborni insonning huquq va erkinliklariga qaratib, barcha islohotlarda avvalo inson manfaatlarini inobatga oladi. O'zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy huquqlar va erkinliklar zamonaviy talablarga muvofiq kuchaytirilmoqda. Insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari doirasi kengayib, ularning buzilishiga yo'l qo'ymaslik kafolatlari mustahkamlanmoqda. Bu orzuga yetishish esa chuqur tizimli islohotlarni, huquqiy tajriba va xalqaro standartlarni o'zlashtirishni talab etadi. Bugungi Konstitutsiya xalqimizning yurakdosh orzulari, azaliy intilishlari va milliy manfaatlarini asosida yaratildi [1].

Har kuni yuqori minbarlardan inson huquqlari, erkinlik va adolat ustuvorligi haqida gapirilmoqda. Bu boradagi eng muhim huquqiy asos, shubhasiz, zamonaviy Konstitutsiya bo'lib xizmat qiladi. Agar davlat tizimi, ijtimoiy hayot va iqtisodiyot sohalaridagi islohotlarda Konstitutsiya tamoyillari asos qilib olinayotgan bo'lsa, demak xalq uchun, millat uchun haqiqiy taraqqiyot sari yo'l ochiladi. Yangi tahrirdagi asosiy Qonunda davlat va jamiyat hayotining barcha jabhalari to'liq qamrab olingan, erkinlik va tenglik prinsipi ustuvor o'rin egallagan. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati prinsiplarini hayotga tatbiq etish – bu jamiyat barqarorligi, taraqqiyot va adolat asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Aholining ijtimoiy himoyasi, inson shaxsini ulug'lash, ularning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish ham zamonaviy Konstitutsiyaning asosiy vazifalaridan biridir. Inson qadri va shaxsini eng yuqori qadriyat sifatida e'tirof etilgani, davlatning fuqarolar oldidagi vazifalari aniq va ravshan belgilab berilgani Konstitutsiyaning ahamiyatini yuksak bosqichga olib chiqmoqda. Davlat boshqaruvi, adliya, sud tizimi, ta'lim va sog'liqni saqlash, iqtisodiyot, fuqarolik sohalari va madaniyat sohasida konstitutsiyaviy normalar

mukammal joriy etilmoqda. Shu tarzda O'zbekiston yangi konstitutsiyaviy taraqqiyot bosqichini boshladi. Har bir insonning erkin yashashi, o'z huquq va manfaatlarini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun ilg'or huquqiy-himoya mexanizmlarining joriy qilinishi juda muhimdir. Bu borada yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning rolini alohida ta'kidlash lozim. Chunki zamonaviy Konstitutsiya doirasida inson erkinligi, mulk daxlsizligi, so'z, e'tiqod va vijdon erkinligi kafolatlanadi. Bugungi islohotlar ham aynan ana shu asosiy huquqiy kafolatlar negizida yuritilmoqda. Inson, uning huquqlari va erkinliklari davlat siyosatining asosiy maqsadi deb e'lon qilinmoqda. Sud hokimiyati mustaqilligi, adolat mezonlarining mustahkamlanishi, ommaviy axborot vositalari erkinligi xalqimiz ongida yangicha huquqiy tafakkur va bilim shakllanishiga xizmat qilmoqda [2].

Tenglik prinsipi yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning o'zagi hisoblanadi. Davlat va jamiyatning har bir a'zosi ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy hayotda erkin va teng ishtirok etish huquqiga egaligi aniqlik bilan kafolatlangan. Yangi targ'ib qilinayotgan fuqarolik jamiyati asoslari, davlatning barcha sohalarida ochiqlik va oshkoralik prinsipi, fuqarolarga malakali yordam berish tizimi ham aynan Konstitutsiyada o'z aksini topgan. Qonun ustuvorligi va halollik demokratik davlat va jamiyatda adolat tantanasi uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Har bir fuqaroning huquqiy manfaatlari to'liq himoya qilinayotgani uchun jamiyatda ishonch, baraka va taraqqiyotga bo'lgan ishtiyoq kuchaymoqda [3].

Inson sha'ni, erkini ulug'lash, ijtimoiy tenglik va adolat asosida jamiyat qurish tamoyillari yangi Konstitutsiyada to'liq o'z aksini topgan. Jamiyatning har bir a'zosi o'zini to'laqonli erkin va teng his qilishi, davlat oldida ochiq va halol muloqot olib borishi, tashabbusli bo'lishi zamonaviy huquqiy asoslarni talab etadi. Yangi Konstitutsiyada hayotdagi muhim ijtimoiy sohalar, xususan, bandlik, sog'liqni saqlash, ta'lim, madaniyat, ijtimoiy ta'minot, sud-huquqiy islohotlar, iqtisodiy munosabatlar, davlat tuzilishi va boshqaruvi, ekologiya hamda atrof-muhit muhofazasi, oilani mustahkamlash masalalari keng yoritilgan. Bu esa har bir fuqaroning erkin, baxtli va farovon hayot kechirishi uchun yetarlicha huquqiy kafolatlarni yaratadi. Konstitutsiya

har bir inson uchun teng imkoniyatlar sharoitini yaratadi, davlat va fuqarolar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonch muhitini mustahkamlaydi. Huquqlarning biror bo'lagiga tajovuz qilinmasligi va har bir fuqaroga davlat tomonidan himoya kafolati berilayotgani jamiyatni ijtimoiy barqarorlik sari olib boradi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyadagi yangilanishlar, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy sohalardagi islohotlarga keng yo'l ochmoqda. Bundan tashqari, davlat faoliyatining oshkoraligi, qonunlar oldida barcha tengligi, jamiyatning islohotlarda faol ishtiroki, fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi davlat va jamiyat hayotining yuksalishiga olib kelmoqda [4].

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning davlat va xalq hayotidagi alohida o'rni shundaki, unda inson huquqlari, sha'ni va erkinligi, tenglik va adolat prinsiplariga ustuvor ahamiyat berilgan. Xususan, ta'lim va fan, sog'liqni saqlash, yoshlar va ayollar huquqlarini himoya qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash kabi muhim masalalar batafsil va ravshan ifodalangan. Yangi Konstitutsiya o'zbekistonliklarning huquqiy ongiga yangilik, islohotlarga tashabbuskorlik va ertangi kunga ishonch bag'ishlamoqda. O'zbekistonning zamonaviy konstitutsiyaviy taraqqiyoti xalqimizga zamonaviy hayot, adolatli davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish yo'lidagi yuksak marralarni zabt etish imkonini bermoqda. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini qurish, amalga oshirilayotgan islohotlarda doim xalq manfaatini ko'zlash, xalq bilan muloqotda ochiqlik va oshkoralik tamoyillarini mustahkamlash – yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning mazmun-mohiyatini tashkil etadi. Jamiyatimiz taraqqiyoti zamonaviy konstitutsiya asoslarini ham yuksaltirgan ekan, u har bir insonning huquqiy ehtiyoji va ijtimoiy himoyasiga kafolat beradi. Mazkur konstitutsiyaviy islohotlarning samarasi sifatida bugun jamiyat barcha qatlamlari o'zini erkin va teng his qilmoqda, eng muhimi, taraqqiyot va baraka yo'llariga dadil bormoqda [5].

Yangi Konstitutsiya – bu hayotiy ehtiyoj va zamon talabi bo'ldi. Qonunlar oldida hamma teng ekanligi, demokratik tamoyillarning hayotga tatbiqi, ijtimoiy adolat va inson qadri, huquqlarining oliy qadriyat sifatida e'tirof etilishi mamlakatimiz taraqqiyotining bosh omillaridan biridir. Yangi Konstitutsiya asosida, davlat va jamiyat

oldidagi asosiy vazifa inson qadrini yuksaltirish, fuqarolik jamiyati asoslarini mustahkamlash, taraqqiyot va barakani xalqimizga taqdim etish bo'lib qoldi. Jamiyatda adolat va tenglik ustuvor bo'lishi o'laroq, yangi Konstitutsiya davlat va xalq hayotidagi tub islohotlarning, taraqqiyot va tinchlikning ishonchli kafolatiga aylandi. Kelgusida ham mamlakatimiz taraqqiyoti, fuqarolik jamiyati barpo etish, ilg'or demokratik qadriyatlarni mustahkamlash yo'lida asosiy huquqiy poydevor bo'lib xizmat qilaveradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi – erkinlik, tenglik va adolat asosida kuchli, taraqqiyparvar, ochiq jamiyat barpo etishga mustahkam huquqiy poydevor yaratdi. Konstitutsiya jamiyatning har bir a'zosiga erkin va farovon hayot sari yo'l ochib, inson sha'ni va qadri, huquq va manfaatlarini oliy qadriyat sifatida himoya qiladigan zamonaviy huquqiy davlat va adolatli jamiyatning barpo etilishida bosh omil bo'lib kelmoqda. Shu sababli, yurtimiz fuqarolari asosiy Qonunimiz har bir bandi, tamoyili va normalariga hurmat bilan yondoshib, uni o'z hayotining bosh mezoniga aylantirish orqali, O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi. Bu esa xalq manfaatlarini doimo ustun ko'radigan, kelajakka ishonch bilan qaraydigan, har jihatdan kuchli va zamonaviy O'zbekistonni barpo etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, S. (2018). "O'zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy islohotlar jarayoni." Yuridik Fanlar, 2(15), 23-29.
2. Axmedov, M. (2019). "Huquqiy demokratik jamiyat qurishning konstitutsiyaviy asoslari." Davlat va Jamiyat, 5(4), 57-65.
3. Bekmurodov, U., & To'rayev, B. (2020). "Konstitutsiya va inson huquqlari: zamonaviy yondashuvlar." Toshkent: Adolat nashriyoti.
4. Ergashev, J. (2021). "Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada milliy qadriyat va erkinliklar." Huquqiy Tahdidlar, 9(2), 11-19.

5. Hasanov, F. (2017). “O‘zbekiston Konstitutsiyasida tenglik va adolat prinsiplari.” O‘zbekiston Huquqi, 4(1), 34-39.
6. Jo‘raqulov, P. (2022). “Fuqarolik jamiyati shakllanishida Konstitutsiyaning roli.” Ijtimoiy Hayot, 10(3), 22-28.
7. Mamatqulov, V. (2020). “Konstitutsiyaviy huquqlar va farovon jamiyat.” Toshkent: Yangi Nashr.